

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР З ПРОБЛЕМ
ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА РИНКУ ПРАЦІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК І
МІНІСТЕРСТВА ПРАЦІ УКРАЇНИ

На правах рукопису

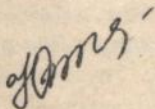
ЮШКЕВИЧ Олена Олександрівна

ЗАЙНЯТИСТЬ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

Спеціальність 08.09.02 - Зайнятість та ринок праці

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1996

00757248 (X)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті аграрної економіки
Української академії аграрних наук.Науковий керівник: доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
КУПАЛОВА Галина ІванівнаОфіційні опоненти: доктор економічних наук
КРАСНОВ Юрій Миколайович

кандидат економічних наук,
БІЛОКОНЬ Іван ВасильовичПровідна організація - Національний аграрний
університет (м.Київ)Захист відбудеться 26 грудня 1996 р. о 12 годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д - 01.52.01 по за-
хисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук
при Науково-дослідному центрі з проблем зайнятості населення
та ринку праці НАН і Мінпраці України за адресою: 252110,
м.Київ, вул.Клименка, 25.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центру.

Автореферат розісланий 25 листопада 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. О. Покришук

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний кризовий стан економіки, ймовірність значного вивільнення з виробництва працівників і зростання безробіття вимагають глибоких перетворень у сфері зайнятості різних категорій населення, в першу чергу соціально уразливих, та розробки системи заходів щодо її регулювання. У цих складних умовах важливе місце займає проблема зайнятості сільської молоді. Від її успішного вирішення значною мірою залежить не тільки сучасний, а й майбутній стан розвитку суспільства. Тому проблеми молоді людини є проблемами інтегральними, вони стосуються усіх країн і народів і потребують глобального вирішення.

Молодь - це особлива категорія трудових ресурсів, це не лише об'єкт, а й суб'єкт усіх соціальних перетворень, творчої праці, діяльності.

Оскільки молодіжний фактор є джерелом соціального розвитку й прогресу, Організація Об'єднаних Націй проголосила 1985 р. Міжнародним роком молоді.

Нині у світі нараховується близько мільярда молодих людей,¹ або практично кожен п'ятий мешканець світу. Стосовно України, варто зазначити, що за останні 25 років частка молоді у віці 16-29 років щодо всього населення скоротилася на 10 %, у тому числі серед сільського населення на 15,5 % і нині складає понад 10 млн.чол., серед яких 3 млн., або 17,8 % - сільська молодь. Гостро стоїть проблема відтворення сільського населення. Молодь вступає у трудове життя в умовах несприятливих змін демографічної ситуації, внаслідок чого порушується співвідношення виробників і споживачів, дітей і людей похилого віку. Молодь складає незначну частку серед зайнятого населення. По Житомирській області вона становить лише 27 %. Серйозне занепокоєння викликає молодіжне безробіття. Кожен третій безробітний віком до 29 років. Сільська молодь не має можливості повністю реалізувати свої потенційні здібності, знайти добре оплачувану роботу, створити матеріальний достаток, що викликає почуття незахищеності, невдоволення і бажання виїхати за межі України.

Згідно з матеріалами обстеження соціологічної служби Socis+Gallup, при реальній можливості це б зробив кожен другий віком 17-19 років.

Отже, проблеми життєдіяльності, духовного розвитку сільської молоді надзвичайно складні й актуальні. Значний вклад у їх розробку внесли такі відомі вчені: Н.В.Анішина, В.О.Архіпов, О.А.Бугуцький, М.Х.Вдовиченко, Ю.С.Волкова, М.Ф.Головатий, В.Б.Євтух, М.В.Каргалова, Є.В.Касімовський, Ю.М.Краснов, Е.М.Лібанова, В.І.Лишиленко, В.В.Онікієнко, П.В.Смекалов, Є.Сметанін, В.М.Соколов, І.Х.Степаненко, С.І.Пирожков, М.Х.Тітма, М.М.Філіпов, В.Г.Швець, О.О.Яременко та інші. Проте трудовий спектр молодіжних питань на селі стосовно сучасних умов становлення ринкової економіки, реформування АПК вивчений недостатньо. Це стосується насамперед сфери зайнятості, мотивації праці, освіти та культурно-побутових умов життя молодих працівників при існуванні нових форм власності і господарювання.

Тому виникла потреба у дослідженні сучасного стану і перспектив забезпечення робочими місцями сільської молоді, а також визначення основних напрямів її соціального захисту, що зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи як з наукової, так і практичної точки зору.

Мета і основні завдання дослідження. Мета дослідження - розробка та обґрунтування основних напрямів забезпечення соціального захисту сільської молоді в умовах становлення ринкових відносин і реформування АПК.

Відповідно до цієї мети в процесі дисертаційного дослідження поставлені і вирішувалися такі завдання:

- розкрити сутність молоді як соціально-економічної категорії, її роль і місце в системі трудових ресурсів села;
- дослідити особливості залучення сільської молоді до праці;

- дати оцінку чисельності та якісного складу сільської молоді, зайнятої у суспільному господарстві;

- розробити основні методичні підходи і скласти прогноз зайнятості сільської молоді;

- визначити напрями соціального захисту сільської молоді.

Предметом дослідження є сукупність соціально-економіч-

них відносин, що складаються у процесі трудової діяльності сільської молоді.

Об'єкт дослідження - соціально-економічні умови життя і праці сільської молоді Житомирської області.

Методологія і методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії з питань праці, соціального захисту населення, методичні підходи вчених різних наукових галузей: економістів, соціологів, демографів, психологів, медиків, істориків, філософів, статистиків.

Дослідження ґрунтувалося на ідеях, закладених у конвенціях Міжнародної організації праці, у прийнятих Верховною Радою України та Урядом України нормативно-правових і господарських документах, концепції переходу України до ринкової економіки, Цільовій державній програмі сприяння зайнятості молоді на 1994-1995 рр., розробках окремих вчених.

У процесі дослідження використовувалися такі методи: статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, абстрактно-логічний, експертних оцінок, графічний, монографічний та інші.

Джерелами інформації були матеріали Міністерств України: статистики, сільського господарства і продовольства, праці, освіти, охорони здоров'я, у справах молоді і спорту та їх органів на місцях, розробки науково-дослідних установ: Українського НДІ проблем молоді Міністерства України у справах молоді і спорту, Державного центру соціальних служб для молоді, Науково-дослідного центру з проблем зайнятості населення та ринку праці НАН і Мінпраці України, Інституту аграрної економіки УААН, дані річних звітів сільськогосподарських підприємств на всіх рівнях управління, вибіркового монографічних і соціологічних обстежень, наукові праці вчених-економістів тощо.

В основу роботи покладено результати досліджень автора, проведених в Інституті сільського господарства Полісся УААН (1991-1994 рр.) та Інституті аграрної економіки УААН (1994-1996 рр.).

Дослідження здійснювалося згідно з планами науково-дослідних робіт названих установ, зокрема з наукових напрямів: "Розробити наукові принципи соціальної політики та механізм

функціонування ринку праці" Державної науково-технічної програми "Продовольство-95" і "Соціально-економічні та демографічні проблеми формування мотиваційного механізму зайнятості і використання трудового потенціалу в агропромисловому секторі".

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у тому, що вперше в умовах Житомирської області проведено комплексне дослідження соціально-економічних проблем зайнятості сільської молоді з урахуванням територіально-галузевих особливостей, а також дії різноманітних чинників. У результаті цього дослідження:

уточнено теоретичні положення щодо сутності молоді;
дана комплексна оцінка зайнятості сільської молоді;
запропоновано нові методичні підходи та розроблено з урахуванням соціально-економічної ситуації прогноз зайнятості сільської молоді у суспільному господарстві Житомирської області до 2010 р.;

за результатами соціологічних досліджень встановлено професійні інтереси та мотиви праці, мобільності сільської молоді в умовах формування ринкових відносин;

визначено основні напрями забезпечення соціального захисту сільської молоді, реалізація яких дасть змогу поліпшити ситуацію на ринку праці та зменшити соціальну напругу на селі.

Основні наукові результати, що виносяться на захист:

- уточнення сутності молоді як соціально-економічної категорії;

- оцінка чисельності і структури молоді, зайнятої на селі;

- методичні підходи до прогнозування та прогноз зайнятості сільської молоді у суспільному господарстві;

- пропозиції щодо забезпечення раціональної зайнятості, підвищення освітнього рівня, мотивації праці та культурно-побутових умов сільської молоді в період формування ринкової економіки.

Перелічені наукові результати одержані дисертантом особисто.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження спрямовані на вирішення проблем соціального захисту сільсь-

кої молоді в умовах реформування АПК, що має важливе соціальне, економічне і політичне значення.

Вони можуть бути використані спеціалістами, що займаються питаннями сільських трудових ресурсів та молоді при складанні програм зайнятості, професійної орієнтації, підготовки та перепідготовки кадрів, розвитку сільськогосподарського виробництва, а також при розробці основних заходів щодо соціального захисту населення Житомирської області.

Реалізація розроблених дисертантом пропозицій та рекомендацій сприятиме формуванню раціональної зайнятості, професійної підготовки, створенню належних умов праці, відпочинку та побуту сільської молоді, і в цілому забезпеченню балансу між попитом і пропозицією робочої сили на селі.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки і результати роботи доповідалися на міжнародній та двох регіональних науково-практичних конференціях: "Формування, розвиток та розміри фермерських господарств в Україні" (м.Київ, 1994 р.); "Проблеми использования земли в условиях реформирования сельскохозяйственного производства и проведения земельной реформы" (м.Київ, 1995 р.); "Проблеми соціального захисту в Україні" (м.Чернівці, 1996 р.); на районних семінарах для головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств (м.Коростень, 1994-1995 рр.). Матеріали дослідження висвітлені у наукових працях та звітах, доповідних записках державним і господарським органам управління.

Впровадження результатів дослідження. Основні результати дослідження, зокрема соціологічного анкетного обстеження селян щодо вивчення соціально-психологічних та економічних наслідків реформування сільського господарства, використані Міністерством сільського господарства і продовольства України при визначенні напрямів соціально-економічного розвитку регіонів України (1996 р); Управлінням сільського господарства і продовольства Житомирської обласної державної адміністрації при розробці планів підготовки і перепідготовки кадрів аграрного профілю (1995-1996 рр.); Коростенським районним центром зайнятості населення при розрахунках потреби сільського господарства у молодих спеціалістах.

Публікація результатів дослідження. По темі дисертації опубліковано 7 наукових праць загальним обсягом авторського

тексту 1,6 умовних друкованих аркушів.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація викладена на 130 сторінках машинописного тексту, містить 16 таблиць, 5 рисунків і 2 додатки.

Структура дисертації:

ВСТУП.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРАЦІ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ. 1.1. Молодь як соціально-економічна категорія. 1.2. Роль і місце молоді в системі трудових ресурсів села. 1.3. Соціально-економічні аспекти та особливості залучення сільської молоді до праці.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ. 2.1. Оцінка чисельності і структури сільської молоді, зайнятої у суспільному господарстві 2.2. Якісний склад молодих кадрів. 2.3. Прогноз зайнятості молоді.

РОЗДІЛ III. ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ. 3.1. Забезпечення зайнятості сільської молоді. 3.2. Підвищення загальноосвітнього та професійно-технічного рівня молоді. 3.3. Поліпшення мотивації праці та культурно-побутових умов.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

ДОДАТКИ.

II. ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ПОЛОЖЕННЯ І ВИСНОВКИ ДИСЕРТАЦІЇ

На основі всебічного вивчення, критичного розгляду та узагальнення існуючої термінології в дисертаційній роботі дається визначення молоді - як частини населення з рухливими віковими межами, діапазон між якими збільшується або зменшується залежно від рівня залучення її до продуктивної зайнятості. Вікові межі названої категорії населення повинні становити 16-29 років.

Вважаємо методологічно хибним віднесення до складу молоді громадян віком від 15 до 28 років. Це штучно зменшує обсяг пропозиції, кількість безробітної молоді, приховує гостроту молодіжних проблем, знижує ефективність державної

соціальної політики.

Згідно з розробленими автором теоретичними положеннями визначення сутності молоді повинно ґрунтуватися на кількісних і якісних характеристиках, які враховують такі властиві для неї риси: висока мобільність, що зумовлена слабкістю економічних та соціальних зв'язків; підвищені вимоги до змісту, характеру, умов праці; легке пристосування до нових умов виробництва, чутливість до недоліків тощо.

Визначено основний принцип виділення молоді в окрему соціально-економічну категорію: демографічна та соціальна типологія всього населення, вирішальними ознаками якої є життєві плани, потреби, інтереси, духовні риси, форми, методи виховання, підвищення професійного рівня.

Результати дослідження свідчать, що демографічна, екологічна, економічна кризи, розрив господарських зв'язків, нестабільна політична ситуація породили щодо сільської молоді такі негативні явища :

зменшення зайнятості у суспільному виробництві на територіальному та галузевому рівнях;

загострення суперечності між порівняно високим загальноосвітнім рівнем кадрів і звуженими можливостями їх використання стосовно набутої професії та кваліфікації;

зниження економічної активності і погіршення умов праці та побуту молоді.

З урахуванням процесів реформування АПК розроблені основні концептуальні підходи щодо державної політики зайнятості молоді на селі. Пріоритетними напрямками її повинні стати :

лібералізація зайнятості;

впровадження дієвого мотиваційного механізму до сільської праці;

створення продуктивного типу зайнятості;

зближення рівня оплати праці з розміром фонду життєвих засобів, необхідних для нормальної життєдіяльності працівників;

забезпечення свободи пересування і рівноправності працівників різних секторів економіки у наданні соціальних гарантій, створення ринку житла тощо.

Встановлено, що формування молоді здійснюється в

несприятливих демографічних, екологічних і соціально-економічних умовах. Понад чверть сільських жителів Житомирської області пенсійного і лише половина працездатного віку, тимчасом як у містах ці показники становлять відповідно 15,1 і 62,3 %. Середній вік селянина становить 39,8, а міського мешкання - 35,2 років. Починаючи з 1980 р., в селах області не відбувається природного приросту населення.

Демографічна, екологічна й соціально-економічна кризи негативно позначилися на зайнятості молоді, насамперед в сільському господарстві, де частка її становить лише 23,5 %, тимчасом як у промисловості, будівництві та інших галузях цей показник перевищує 30 %. Незадовільні умови життя на селі викликали значну міграцію молоді у міста. Протягом 1990-1995 рр. щорічно із сіл Житомирщини до міст мігрувало майже 4 тис.чол., або до 4 % усього молодого населення.

Вищеназвані процеси спричинили зменшення чисельності та частки молоді в структурі сільського населення. Так, якщо у 1989 р. у селах Житомирської області проживало 112,1 тис. молодих людей віком 16-29 років, то у 1996 р. - 107,3 тис.чол., що на 4,8 тис., або на 4,3 % менше. Поряд з цим посилилася статева диспропорція між чисельністю чоловіків та жінок, насамперед у віковій групі 21-29 років, де кількість жінок перевищує кількість чоловіків на 19,7 %, що ускладнює створення молодих сімей.

Аналіз зайнятості сільської молоді показує щс. в Житомирській області, як і в Україні в цілому, деформована міжгалузєва структура молодіжної зайнятості. У 1995 р. понад 85 тис., або майже три чверті сільської молоді було зайнято у суспільному господарстві і 9,8 тис.чол., або 8,5 % навчалися з відривом від виробництва. У галузях матеріального виробництва працювало 82 %, тимчасом у побутовому обслуговуванні, охороні здоров'я, житлово-комунальному господарстві, освіті молодих людей було у 5 разів менше (табл.1). Надто багато сільської молоді зайнято в аграрному секторі (майже половина), що свідчить про низьку ефективність праці, обмеженість робочих місць на селі, недостатній освітній рівень названої категорії. Приблизно 4 % молодих працівників села мають вищу і незакінчену вищу, 17 - середню спеціальну і 59 % - середню загальну освіту, кожен п'ятий лише неповну середню і почат-

кову освіту. Ці показники нижчі порівняно з аналогічними по Україні.

1. Статеві-вікова структура сільської молоді, зайнятої в галузях суспільного господарства Житомирської області, 1995 р., % до загальної чисельності

Галузь	Україна			Житомирська область		
	Обид-ві статі	У тому числі		Обид-ві статі	У тому числі	
		чоло-віки	жінки		чоло-віки	жінки
Всього	100	100	100	100	100	100
У тому числі:						
Галузі матеріально-го виробництва	81,6	90,6	70,6	82,2	91,0	70,1
з них:						
промисловість	19,0	19,3	18,6	15,7	17,0	13,8
сільське і лісове господарство	46,6	55,2	36,1	50,9	59,3	39,6
будівництво	4,6	7,4	1,1	5,1	7,8	1,4
торгівля і громадське харчування	5,5	1,5	10,4	5,0	1,4	9,9
інші галузі	1,1	1,0	1,2	1,0	0,6	1,7
Невиробничі галузі	18,4	9,4	29,4	17,8	9,0	29,9
з них:						
житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування	8,5	1,5	1,8	1,3	1,2	1,5
охорона здоров'я	3,9	1,2	7,2	3,6	0,8	7,3
освіта, культура, наука	10,1	3,9	17,5	9,9	4,3	17,4
управління, фінанси	2,0	2,1	1,8	2,0	2,0	2,0
інші галузі	0,9	6,8	1,1	1,1	0,6	1,7

Незважаючи на високий рівень зайнятості безробіття сільської молоді є серйозною соціально-економічною проблемою. У Житомирській області ситуація складніша, ніж по країні. Тут частка молоді у загальній чисельності безробітних становить 37,9 %, що на 3,3 процентних пункти перевищує названий показник по Україні. За останні два роки чисельність безробітної молоді в області зросла більш, як в 3 рази. У жовтні 1996 р. налічувалося майже дві тисячі безробітних, що

проживали у сільській місцевості, або кожен п'ятий безробітний, серед яких сільська молодь становила понад три чверті (табл.2). Більше половини молодих безробітних мають вищу та середню спеціальну освіту. Частка випускників середніх загальноосвітніх шкіл, що не можуть влаштуватися на роботу становить 40 %. Встановлено, що справжні масштаби молодіжного безробіття на селі значно вищі від офіційно зареєстрованих.

Встановлено, що основною причиною безробіття є невідповідність попиту та пропозиції робочої сили, якісна незбалансованість робочих місць і професійно-кваліфікаційного складу молоді. Нині пропозиція робочої сили з боку названої категорії трудових ресурсів у п'ять разів перевищує попит на неї.

2. Динаміка безробітної сільської молоді
Житомирської області на початок року, чол.

Показники	1994	1995	на 1.10 1996	1996 до 1994, %
Чисельність безробітних, всього	5070	5972	10889	215
у тому числі молоді	1723	2415	4130	240
Частка молоді в загальній чисельності безробітних, %	34	40,6	37,9	+3,9 проц.
Чисельність безробітних, що проживають у сільській міс- цевості	660	870	1946	295
у тому числі молоді	447	643	1430	319
Частка сільської молоді в загальній чисельності сіль- ських безробітних, %	67,7	73,9	73,5	+5,8 проц. пункт.

Особлива увага в дисертаційній роботі приділяється прогнозу зайнятості сільської молоді. Нами розроблені основні методичні підходи щодо прогнозування стосовно умов Житомирської області. Зокрема, доцільно розробляти територіальні прогнози в розрізі адміністративних районів. Об'єктами прогнозування повинна бути сільська молодь, що працює зараз і

вірогідно буде працювати в майбутньому на селі. Виходячи із можливої соціально-економічної ситуації в області рекомендується застосовувати варіантний підхід. I - помірний, II - кризовий. За основу пропонується брати помірний варіант прогнозу.

Як показали розрахунки, у зв'язку із реформуванням АПК, становленням ринкової економіки в майбутньому очікуються помітні зміни у зайнятості сільської молоді. Чисельність її в 2000 р. у суспільному виробництві становитиме 61,2, а в 2010 р. - 57,3 тис. чол., тобто відповідно на 5,3 і 11,3 % менше проти базового 1995 р. (табл.3). Навіть при оптимістичному варіанті кількість безробітної сільської молоді Житомирської області постійно зростатиме. До 2010 р. вона збільшиться при помірному варіанті до 2657 чол., або у 3 рази, а при кризовому до 4279 чол., або майже у 5 разів. Труднощі з працевлаштуванням молоді виникнуть насамперед у селах Брусилівського, Володарсько-Волинського, Олевського та інших районів, де трудоемність приватного сектора виробництва залишиться низькою, якщо самозайнятість населення буде нерозвинutoю, а кооперативний і державний сектори економіки перебуватимуть у стані руйнації.

Для формування раціональної зайнятості сільської молоді на селі необхідно вже зараз створювати престижні механізовані робочі місця у галузях промисловості, виробничої інфраструктури, організувати оплачувані громадські роботи, забезпечити державну підтримку міжгалузевої, міжрегіональної трудової міграції. Враховуючи сезонний характер сільськогосподарської праці, необхідно забезпечити умови для рівномірної зайнятості молоді протягом року. З цією метою слід стимулювати розміщення у сільській місцевості малих підприємств по переробці і зберіганню аграрної продукції, виробництву будівельних матеріалів, розвитку служб виробничого та соціального обслуговування.

Доцільно узаконити соціальні і правові гарантії молоді у забезпеченні житлом, створенні матеріально-побутових умов для молодих сімей, організації молодіжного дозвілля, наданні різноманітних пільг у сфері культури, туризму і спорту. Існує також потреба в тіснішій взаємодії органів народної ос-

віти та служб працевлаштування в реалізації державної політики молодіжної зайнятості.

3. Прогноз чисельності сільської молоді Житомирської області, зайнятої у галузях суспільного господарства на 2000-2010 рр., на кінець року, тис.чол.

Галузь	1995р.	I варіант			II варіант		
	(база- вий)	2000	2005	2010	2000	2005	2010
Суспільне господарство, усього	64,6	61,2	58,1	57,3	57,4	54,6	52,8
У тому числі:							
Промисловість	8,0	6,6	6,4	6,4	5,6	5,6	5,2
Сільське господарство	30,0	28,8	25,1	23,7	25,3	23,1	20,8
Будівництво	7,5	7,5	7,5	7,5	7,4	7,1	7,0
Транспорт і зв'язок	2,0	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Торгівля та громадське харчування	3,3	3,5	4,3	4,6	4,9	4,9	5,0
Житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування	0,3	0,4	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1
Охорона здоров'я	2,2	2,3	2,3	2,4	2,1	2,0	2,0
Освіта, культура, наука	10,8	8,8	8,8	8,9	8,7	8,6	8,5
Управління, фінанси	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1
Інші галузі	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Невирішеність ряду матеріальних та соціально-культурних і побутових проблем є основною причиною низької престижності праці на селі, насамперед аграрної. За допомогою соціологічних обстежень встановлено, що за рейтингом галузей, в яких бажали б працювати респонденти, перевага надається торгівлі, освіті, охороні здоров'я. Найменш привабливими для молоді є сільське господарство, зв'язок, культура, яким відводиться останнє місце.

Своє небажання працювати у сільському господарстві мо-

лодь пояснює такими факторами: низька заробітна плата - понад 40 % опитаних; низький рівень механізації виробничих процесів, ручна фізично важка праця - 26,7; робота непрестижна і неприваблива - 12,8; обмежений вибір професій, спеціальностей - 10; недосконалі організація та санітарно-гігієнічні умови праці - 8,8 %. Майже половина опитаних зазначили, що хотіли б жити і працювати у місті, 35 % - жити в селі, а працювати у місті, до 20 % - жити і працювати у селі.

Важливою умовою поліпшення зайнятості та стабілізації молодих кадрів на селі є подальший розвиток соціальної інфраструктури. Нині 46 % сільських поселень Житомирської області, де налічується 19,5 % жителів, недостатньо забезпечені об'єктами невиробничої сфери. Причому 4,5 % сіл зовсім не мають таких об'єктів, кожне четверте (8,9 % жителів) - забезпечене закладами лише 1-2-х галузей, а кожне шосте (10 % жителів) - відповідно 3-х галузей обслуговування. Найскладніше становище у селах Народицького, Радомишльського, Баранівського районів.

За рахунок державного бюджету доцільно забезпечити житлом і господарськими будівлями молодь, яка переселяється в трудонедостатні сільські населені пункти на постійне місце проживання, а також місцеву молодь, що зайнята в сільському господарстві, переробних, обслуговуючих галузях агропромислового комплексу, соціальній сфері цих населених пунктів. Слід також компенсувати молодим сім'ям, що працюють у сільській місцевості, половину банківського кредиту після введення будівель в експлуатацію.

Залученню молоді до праці на селі сприятимуть надання економічних (податкових, кредитних) пільг тим господарствам, що створюють належні житлово-комунальні, побутові та виробничі умови для ефективної трудової діяльності молоді, автоматизують виробництво і всіляко стимулюють працю новачків. Збільшення розміру оплати та покращання житлово-побутових умов дасть можливість підвищити престижність, мотивацію праці на селі і завдяки цьому збільшити вдвічі зайнятість молоді.

Важливим заходом боротьби з незайнятістю молоді є забезпечення ефективного функціонування системи професійної підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до кон'юнк-

тури ринку праці на селі, що нині недостатньо враховується. При існуванні найбільшого незадоволеного попиту на працівників робітничих професій і спеціальностей механізаторського профілю, зусилля системи центрів зайнятості населення і закладів професійно-технічної освіти області спрямовані в основному на підготовку і перепідготовку фахівців економічного профілю. Обсяги підготовки цих кадрів у десятки разів перевищують потребу в них. Це призводить до нерациональних витрат коштів фонду зайнятості населення, державного бюджету і ще більше ускладнює ситуацію на ринку праці.

Доцільно також поліпшити профорієнтаційну роботу в школах в частині забезпечення інформованості учнів старших класів щодо реального стану попиту на працівників конкретних професій і спеціальностей даної місцевості.

Створення додаткових робочих місць і організація перепідготовки будуть успішними у випадку формування мережі навчальних закладів, наближених до місця проживання селян.

Для поліпшення працевлаштування молодих фахівців доцільно створювати відділи працевлаштування безпосередньо в навчальних закладах, використовуючи при цьому досвід Національного Університету "Кієво-Могилянська Академія".

Для ефективного управління ситуацією на ринку молодіжної праці держава повинна вирішити такі основні завдання:

- забезпечити, згідно з Конституцією України, кожній молодій людині право на одержання безплатної професійної освіти;

- розширити мережу міжшкільних учбово-виробничих комбінатів, центрів, шкіл-комбінатів та надати їм право реалізувати свою продукцію за відносно низькими цінами;

- забезпечити відповідну виробничу базу та фінансову підтримку (податкові пільги, пільги щодо орендної плати, по комунальних послугах тощо) учбово-виробничим структурам.

Молодим людям, що успішно пройшли професійну підготовку, необхідно надати можливість одержання освіти на більш високому рівні, забезпечити їх працевлаштування. Слід передбачити і можливість додаткового (за рахунок паралельного навчання) права на отримання другої спеціальності.

III. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДОБРАЖЕНІ В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

1. Оцінка та прогноз зайнятості сільської молоді // Соціально-трудовий потенціал аграрної економіки / За ред. О.А. Бугуцького. - К.: ТОВ "Комплекс Віта", 1996. - 229 с. (с.120-126, або 0,4 др.арк.).

2. Зайнятість сільської молоді // Аграрна праця та соціальний розвиток села / За ред. О.А. Бугуцького. - К.: ІАЕ УААН, 1996. - 303 с. (с.214-222, або 0,4 др.арк., в т.ч. автора - 0,3 др.арк.).

3. Проблеми безробіття сільської молоді та їх розв'язання // Економіка АПК. - 1996. - № 5. - с.50-54. (0,4 др.арк.).

4. Социально-психологические аспекты реформирования земельных отношений // Проблемы использования сельскохозяйственного производства и осуществления земельной реформы. Тезисы докладов международной научно-практической конференции. - К.: Институт земледелия УААН, 1995. - с.144-145 (0,2 печ.л., в т.ч. автора - 0,1 печ.л.).

5. Социально-экономические проблемы труда молодых специалистов ветеринарного профиля Житомирской области. - Житомир: ЖЦНТИ, 1996. - 3 с. (0,2 печ.л.).

6. Досвід ефективного фермерства // Формування, розвиток та розміри фермерських господарств в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. - К.: ІАЕ УААН, 1994. - с.78-79 (0,2 др.арк., в т.ч. автора - 0,1 др.арк.).

7. Моделювання фермерських господарств на Поліссі // Формування, розвиток та розміри фермерських господарств в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. - К.: ІАЕ УААН, 1994. - с.44-47 (0,3 др.арк., в т.ч. автора - 0,1 др.арк.).

Юшкевич Е. А. Занятость сельской молодежи.

Диссертацией является рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.09.02 - Занятость и рынок труда. Научно-исследовательский центр по проблемам занятости населения и рынка труда НАН и Минтруда Украины, Киев, 1996.

Раскрыты теоретико-методологические основы труда и дана комплексная оценка занятости сельской молодежи. Установлено, что основными направлениями социальной защиты являются: создание современных механизированных рабочих мест, повышение профессионального уровня, обеспечение надлежащих условий труда и быта.

Осуществлено внедрение разработанных автором предложений по усовершенствованию социальной защиты, способствующих достижению рациональной занятости молодых кадров на селе.

Yushkevich E. A. Employment of Rural Youth

The thesis is a manuscript.

A thesis submitted for granting a scientific degree of the Candidate of Economic Sciences according to major 08.09.02 - Employment and Labour Market. Research Centre for the Problems of Employment and Labour Market, associated with NAS and Ministry of Labour of Ukraine, Kiev, 1996.

Thesis reviews and describes the theoretical and methodological basis of labour along with complete assessment of the employment situation for the rural youth.

It is investigated, that the main directions of social security for this group of population are the following:

creation of new modern working places; improvement of professional level; provision of proper labour and everyday life conditions, etc.

A required application of author's suggestions to improve a social security proved them to be used as promoting instruments in reaching the rational level of employment for the young labour in the rural sector of economy.

Ключові слова: молодь, зайнятість, безробіття, соціальний захист.

Підписано до друку 22.11.96 р. Формат 60 x 84 1/16
Папір N 1. Обл. - вид. арк. 1.0 умов. др. арк. 1.0
Тираж 100. Зам. N 83.

Доп Інституту аграрної економіки УААН
252127, Київ-127, вул. Героїв оборони, 8

U37661

AV 36.321